

तालुका विभाजनाच्या अनुषंगाने सुधारित
निकष निश्चित करण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक : प्राफेब-२०११/प्र.क्र.९६/म-१०

पहिला मजला (मुख्य इमारत), मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग,

हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई -४०० ०३२

दिनांक :- ०२ मार्च, २०२३

वाचा :- महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्र. प्राफेब-२०११/प्र.क्र.९६/म-१०,
दि.१५/११/२०११

प्रस्तावना :

राज्यातील बहुतांश जिल्ह्यातील काही तालुक्यांच्या लोकसंख्येमध्ये मोठ्या प्रमाणात वाढ झाली असल्याने अशा तालुक्यांचे विभाजन करण्याबाबतचे प्रस्ताव शासनाकडे सातत्याने प्राप्त होत आहेत. सन १९७५ मध्ये कपूर समितीने तलाठी साइयासाठी निश्चित केलेल्या १०० गुणांच्या सुत्रानुसार समितीने ठरविलेले निकष विचारात घेऊन प्रादेशिक रचना करण्यात येते. तथापि, सदर निकष निश्चित करून बराच कालावधी उलटून गेला असून महसूल विभागातील विविध सेवांचे झालेले संगणकीकरण, माहिती तंत्रज्ञानात झालेला बदल याचबरोबर राज्यातील काही तालुक्यांमध्ये अलीकडे स्थापन करण्यात आलेली वा प्रस्तावित अपर तहसिलदार कार्यालये आणि नवीन तलाठी साझे, मंडळ कार्यालये स्थापन करण्यास मंत्रिमंडळाने मंजुरी दिली आहे. यास्तव तालुका विभाजन करताना काळानुरूप माहिती व तंत्रज्ञानात झालेल्या सुधारणा व महसूली सेवांचे झालेले संगणकीकरण या सर्व बाबींचा साकल्याने विचार होऊन त्यानुसार तालुका विभाजनाचे निकष सुधारित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक -

उपरोक्त नमूद केलेली कारणमिमांसा विचारात घेता तालुका विभाजनासाठी सुधारित निकष निश्चित करण्याकरीता तालुका पुनर्रचना समिती स्थापन करण्याचा निर्णय शासनाने घेतलेला आहे. कालानुरूप माहिती व तंत्रज्ञानामध्ये झालेली सुधारणा तसेच कपूर समितीने निश्चित केलेल्या १०० गुणांच्या सुत्रावर आधारीत तालुका विभाजनासाठी निकष निश्चित करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे:-

१. विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग, नवी मुंबई	अध्यक्ष
२. विभागीय आयुक्त, पुणे विभाग, पुणे	सदस्य
३. विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग, नाशिक	सदस्य
४. विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद	सदस्य
५. विभागीय आयुक्त, अमरावती विभाग, अमरावती	सदस्य
६. विभागीय आयुक्त, नागपूर विभाग, नागपूर	सदस्य
७. उप आयुक्त (महसूल) कोकण विभाग, नवी मुंबई	सदस्य सचिव

२. तालुका विभाजनाच्या दृष्टीने निकष निश्चित करताना समितीची कार्यकक्षा पुढीलप्रमाणे राहिल :-

१. नवनिर्मित तालुक्यात समाविष्ट करावयाची गावे व लोकसंख्या तसेच खातेदार, जमीन महसूल, तालुक्यांतर्गत येणारे क्षेत्र.
२. नवनिर्मित तालुक्यांकरीता मुख्यालयाच्या ठिकाणी उपलब्ध असलेल्या साधन सुविधा तसेच मुख्यालयाचे भौगोलीक, नैसर्गिक व ऐतिहासिक स्वरूप आणि नवीन तालुका निर्मितीबाबत सर्वसामान्य जनतेचा कल.

३. नव्याने निर्माण करावयाच्या तालुक्यामध्ये विविध सेवांचे झालेले संगणकीकरण, माहिती तंत्रज्ञानात झालेला बदल आणि ऑनलाईन सेवासुविधा या संबंधीच्या बाबी विचारात घेण्यात याव्यात.

४. याशिवाय राज्यातील काही तालुक्यात नजिकच्या कालावधीत निर्माण करण्यात आलेली वा प्रस्तावित अपर तहसिलदार कार्यालये, तसेच नवीन तलाठी साझे व नवीन मंडळ कार्यालये निर्माण करण्यास शासनाने दिलेल्या मान्यता विचारात घेण्यात याव्यात.

५. नवीन तालुका सर्व सोयी-सुविधांसह कार्यान्वित करण्यासाठी अंदाजे किती वार्षिक आवर्ती व अनावर्ती खर्च (निर्माण करावयाच्या पदांच्या तपशिलासह) अपेक्षित राहिल या व अनुषंगिक बाबी विचारात घेण्यात याव्यात.

३. तालुका विभाजनाबाबत सातत्याने होत असलेली मागणी, प्रशासकीय निकड या व इतर अनुषंगिक बाबी विचारात घेता समितीने याबाबतचा अहवाल १८० दिवसांत शासनास सादर करावा. याकामी समिती सदस्यांना आवश्यक वाटल्यास राज्यांतर्गत भौगोलिक क्षेत्रातील कोणत्याही भागाचा दौरा करण्याची मुभा राहिल. याअनुषंगाने समितीच्या सदस्यांवर होणारा खर्च विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग यांनी करावयाचा आहे.

४. सदर शासन परिपत्रक, वित्त विभाग अनौ.सं.क्र.१८०/२०२२/व्यय-९, दि.२७.५.२०२२ अन्वये दिलेल्या अभिप्रायास अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक २०२३०३०२१४४८२६२९९ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संतोष वि. गावडे)

उप सचिव

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव.
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/ विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
५. मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
६. मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
७. सर्व सन्माननीय विधानसभा, विधानपरिषद व संसद सदस्य.
८. मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
९. मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
१०. सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
११. मा. मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

१२. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२.
१३. प्रधान सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई.
- १५.सर्व विभागीय आयुक्त.
२१. सर्व जिल्हाधिकारी.
२२. उप आयुक्त (महसूल) कोकण विभाग, नवी मुंबई.
- २३.भारतीय जनता पक्ष, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ. बराक नं. १, योगक्षेमसमोर, वसंतराव भागवत चौक, नरिमन पॉईंट, मुंबई-४०००२०.
- २४.भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस(इं) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई-४०० ०२५.
२५. राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्ष, ठाकरसी हाऊस, जे. एन. हेरेडिया मार्ग, बॅलार्ड इस्टेट, मुंबई - ४०० ०३८.
२६. शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई-४०० ०२८.
२७. बहुजन समाज पक्ष, प्रदेश सचिव, महाराष्ट्र राज्य, बी.एस.जी. भवन, भूखंड क्र. ८३-ए, कलेक्टर कॉलनी, चेंबूर, मुंबई- ४०० ०७४.
२८. भारतीय कम्युनिस्ट पक्ष, महाराष्ट्र समिती, ३१४, राजभवन, एस. व्ही. पटेल मार्ग, मुंबई - ४०० ००४.
२९. भारतीय कम्युनिस्ट (मार्क्सवादी) पक्ष, महाराष्ट्र समिती, जनशक्ती सभागृह, ग्लोब मिल पॅलेस, वरळी, मुंबई-४०० ०१३.
३०. महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना, राजगड, मातोश्री टॉवर, शिवाजी पार्क, दादर, मुंबई-४०० ०२८.
३१. निवड नस्ती (कार्यासन-म १०), महसूल व वन विभाग.